

Workshop odborného psaní

Lektoři: Alena Dvořáková, Eliška Skládalová, Beáta Soperová

Budování komunity talentů pro VaVal GoHigher, Smart Akcelérátor Plzeňského kraje III

NTK, 28. ledna 2026

Cíle a struktura workshopu

I. Získat povědomí o klíčových aspektech odborného psaní, zejména:

- zásadách odborné komunikace,
- oborových specifikách a druhové rozmanitosti odborných textů,
- charakteristikách odborného stylu.

II. Seznámit se se základy citování a práce s citačními manažery (Beáta Soperová).

III. Seznámit se se základy práce s AI nástroji pro odborné psaní (Eliška Skládalová).

Získat povědomí o volně dostupných službách NTK a zdrojích k odbornému psaní v NTK a jinde.

Co je to odborný text?

Autor – forma/styl (– médium)

❑ Jak ho poznat: charakteristické rysy odborného textu

❑ Jak zdroj ověřit:

- CRAAP test (CRAAP filtr): Currency – Responsibility – Authority – Accuracy – Purpose
- SMELL test: Source – Motivation – Evidence – Logic – Left-out information
- Laterální čtení (Lateral reading)

Co je to odborný text? = Jaký účel má odborná komunikace?

Autor – výstup (text) – **kontext**

Odborná komunikace: text v kontextu

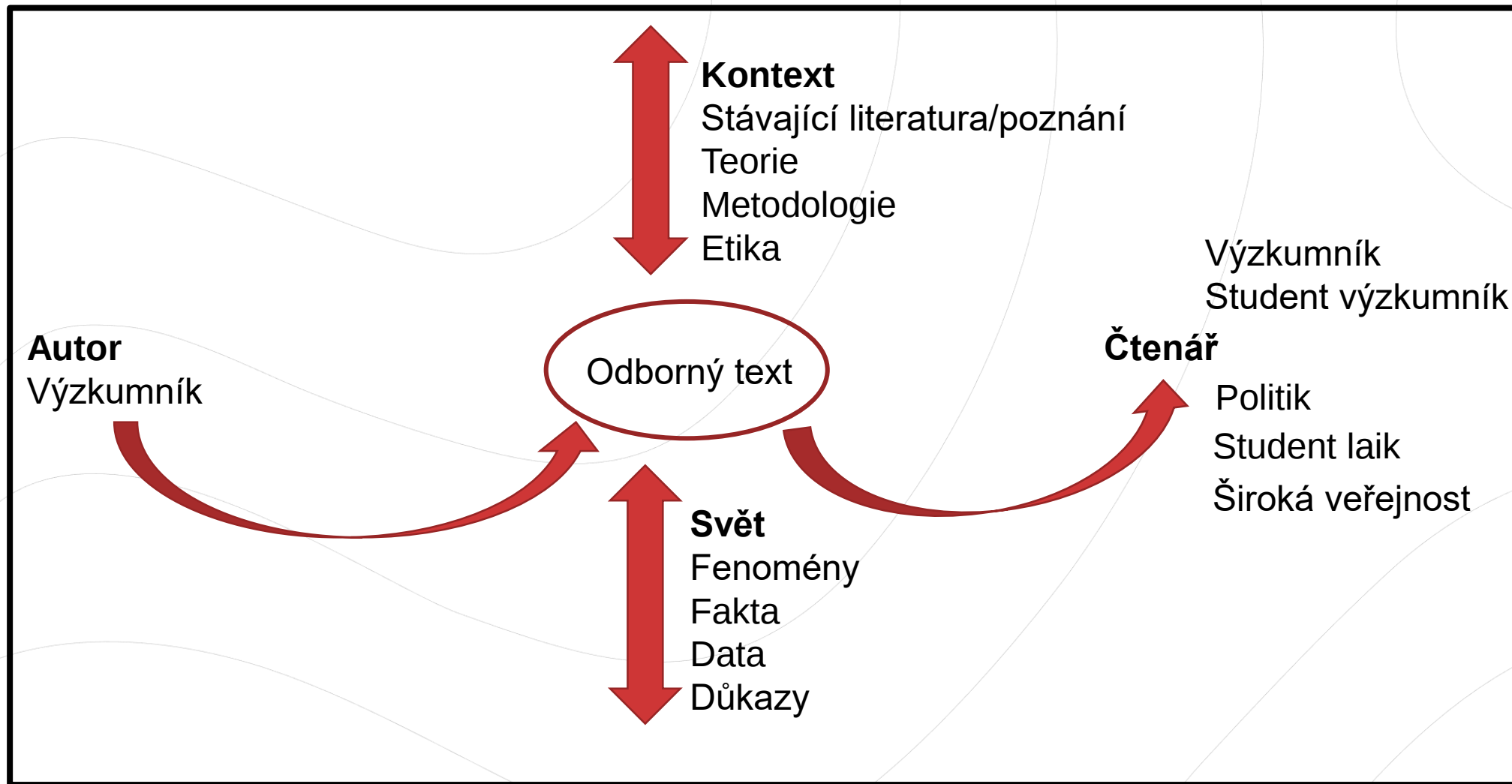

Schéma volně podle M. H. Abramse (*The Mirror and the Lamp. Romantic Theory and the Critical Tradition*, 1953).

Odborná komunikace: hodnotové postoje a postupy

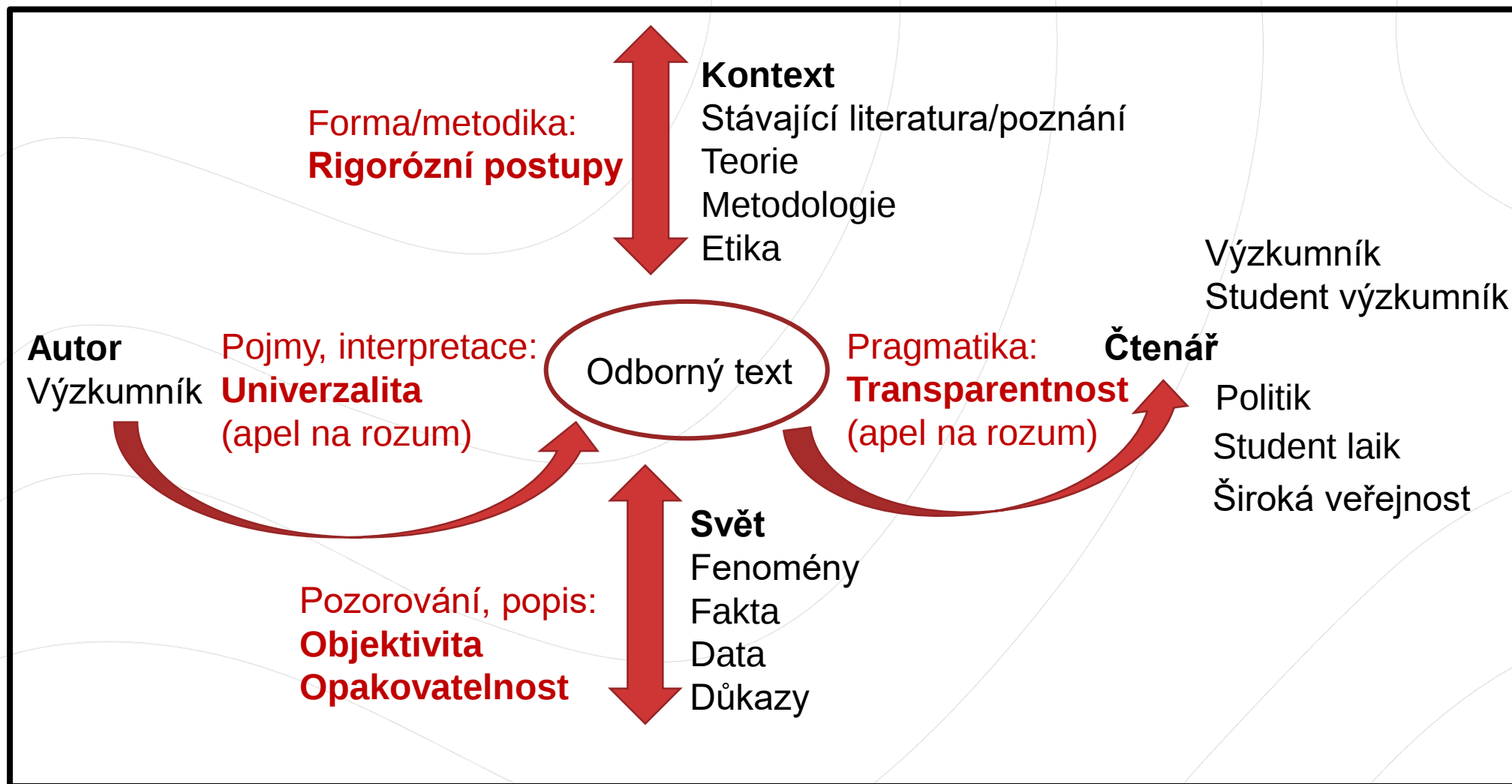

Schéma volně podle M. H. Abramse (*The Mirror and the Lamp. Romantic Theory and the Critical Tradition*, 1953).

Odborná komunikace: charakteristiky výstupu

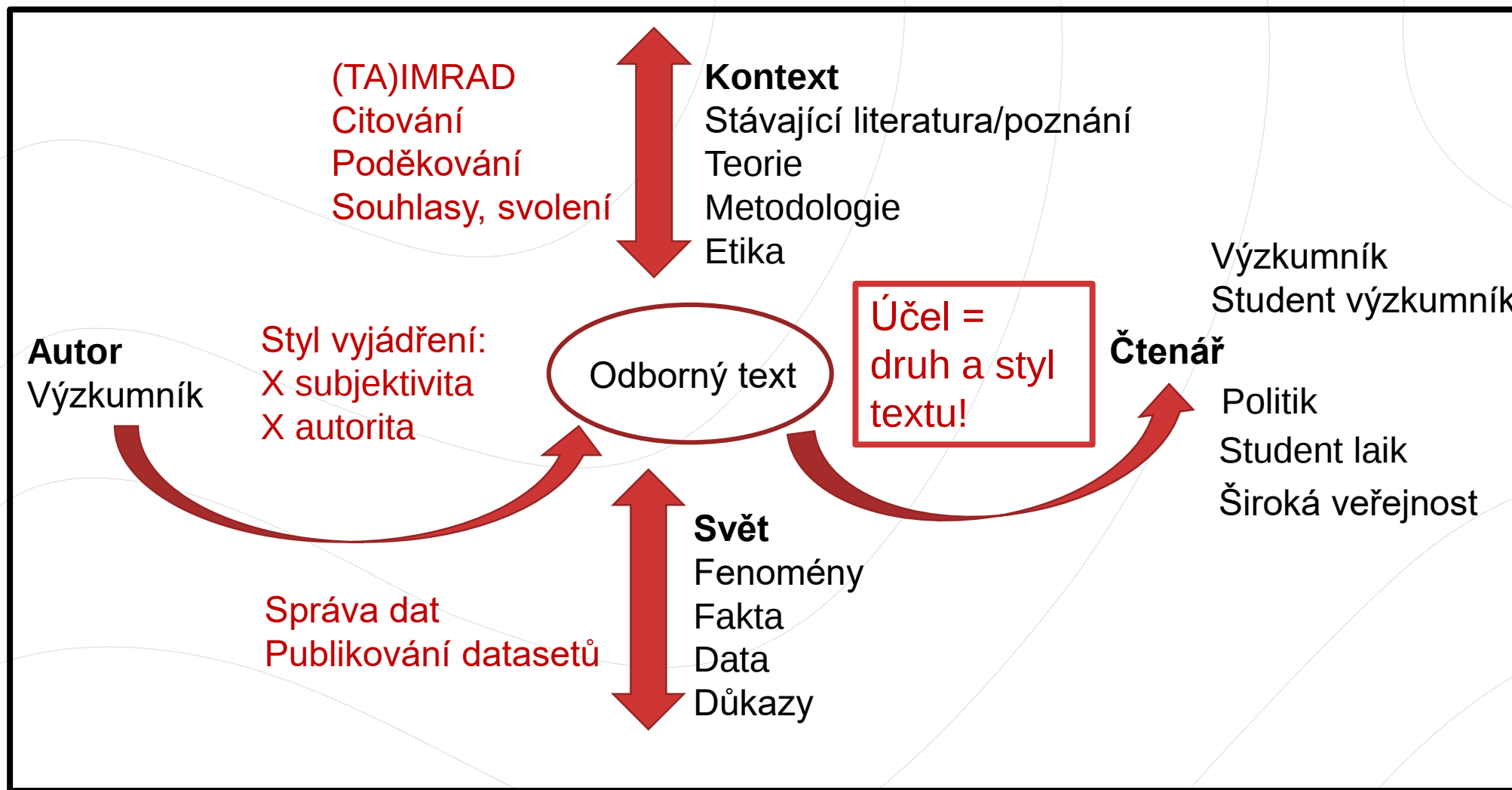
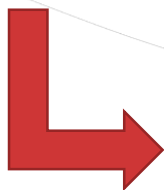

Schéma volně podle M. H. Abramse (*The Mirror and the Lamp. Romantic Theory and the Critical Tradition*, 1953).

Základy odborného psaní

Úvod: Co je to odborný text?
Psaní pro co a pro koho?

Účel světí prostředky.
Pokud je správně zvolený.

- Oborová specifika, žánry/formy
- Struktura textu
- Stylistické tipy
- Užití cizího díla a další

Na co dbát

Oborové zvyklosti a náležitosti (forma, médium/fórum, rychlost, způsoby hodnocení):

- **Nejen** humanitní obory x STEM (medicína x matematika x počítačová věda)

Preprinty?

Druhy odborné komunikace (žánr, typ dokumentu)

- Neformální
 - Ústní
 - Nerecenzované
- x formální
x písemné
x recenzované

Výhody: kvalita a trvanlivost
Nevýhody: nákladnost a pomalost

Psaní pro publikování: Média, vydavatelé

- Pokyny pro autory
- Financování, autorská práva, bezpečnost dat, souhlasy/svolení

Zdroje nejčastějších chyb

Procedurální

Nevím:

- proč píšu (účel = druh výstupu),
- co píšu = typ textu,
- pro koho píšu (čtenář = styl),
- kde a jak publikovat.

Formální a obsahové

Neznám zavedené:

- formy (druhy komunikace),
- jazyk a styl,
- argumentační postupy,
- způsoby prezentace dat,
- pravidla pro užití cizího díla.

Řešení

Jasný účel + metodický postup + jasná forma komunikace/výstup + cílová skupina.

Co už mám? Komu to chci sdělit?

Kde vlastně jsem?

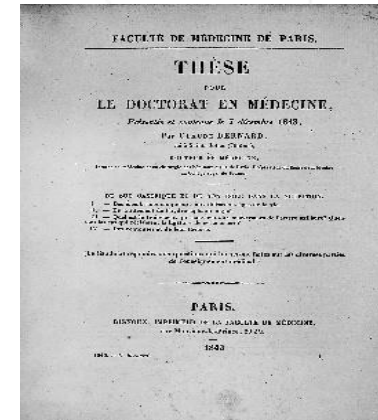
Poster
Referát na konferenci

Přehled
První článek

Nová data
Poster
Referát (konference)
Výzkumný článek

Systematický přehled literatury
Výzkumné články (první autor)
Knižní monografie

Závěrečné práce: základní struktura textu

STEM

Titulní strana

Prohlášení, poděkování

Úvod

Teoretická část

Praktická část

Závěr

Přílohy

Zdroje (Seznam literatury/Bibliografie)

Humanitní obory

Titulní strana

Prohlášení, poděkování

Úvod

Vlastní část (teoretická/praktická)

Závěr

Resumé, přílohy

Zdroje (Seznam literature/Bibliografie)

Psaní pro publikování: struktura textu

STEM: Výzkumný článek = (TA)IMRaD

Název

Abstrakt (textový nebo grafický)

Klíčová slova

Úvod

Metody a materiály

Výsledky a Diskuse

Závěr

Zdroje (plus další formální náležitosti)

Humanitní obory: článek

Název

Abstrakt

Klíčová slova

Úvod (může být, ale nemusí)

Vlastní příspěvek (volnější struktura)

Závěr

Zdroje (plus další náležitosti)

Další důležité rozdíly: citování – přímá x nepřímá citace.

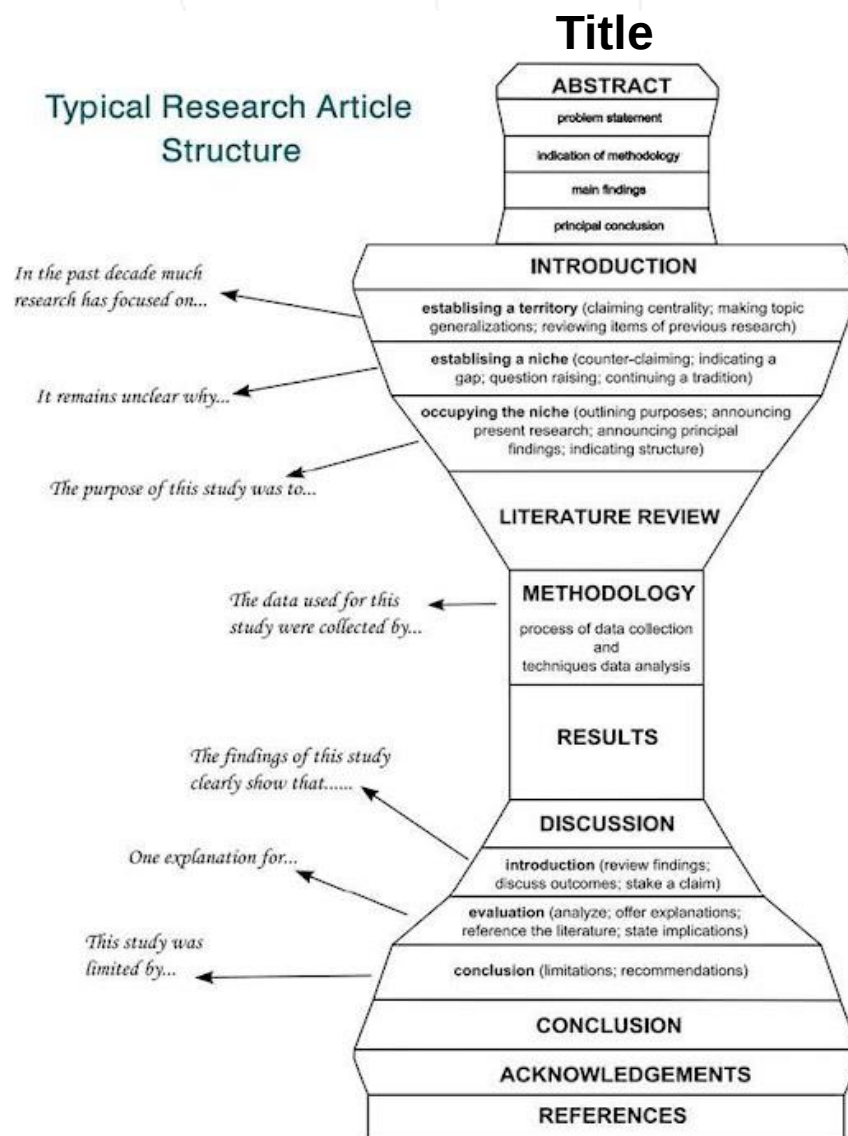
Výzkumný článek

IMRD
IMRAD
TAIMRAD

Tip:

Použijte publikovaný článek z vašeho oboru či vlastních citovaných zdrojů jako výchozí vzor.

Typical Research Article Structure

NTK

50°6'14.083"N, 14°23'26.365"E
Národní technická knihovna
National Library of Technology

Detailní návod v AJ, jak na jednotlivé oddíly:

IMRD Cheatsheet (Carnegie Mellon University)
<https://www.cmu.edu/student-success/other-resources/handouts/comm-supp-pdfs/imrd-examples.pdf>

Historie vzniku této formy:

Sollaci LB, Pereira MG. The introduction, methods, results, and discussion (IMRAD) structure: a fifty-year survey. *J Med Libr Assoc.* 2004 Jul;92(3):364-7. PMID: 15243643; PMCID: PMC442179.

Jak zjistím správnou strukturu a formát?

STEM? Humanitní obory?

Závěrečná práce:

- Katedra/ústav/fakulta/univerzita – má předepsanou **šablonu**?
- Co patří do které části? Školitel. Konzultace v NTK.

Publikování: **oborově specifické!**

- Časopis, nakladatel: má **šablonu** pro konkrétní druh textu? Pokud ne, vždy má **Pokyny pro autory**.
- Jakou strukturu má **ten druh článku**, který se chystám napsat, **v daném časopise**?
- Vlastní seznam literatury: Jak vypadají **články, které cituji**? => Reverse engineering.

Příručky odborného psaní pro daný obor

FROUZ, Jan a VINDUŠKOVÁ, Olga. Čtení a psaní odborného textu v environmentálních vědách. Druhé, upravené vydání. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2025. ISBN 978-80-246-6177-3.

GREENHALGH, Trisha. Jak pracovat s vědeckou publikací: základy medicíny založené na důkazu. Praha: Grada, 2003. ISBN 80-247-0310-6.

JULÁKOVÁ, Eva. Jak prezentovat odborné výsledky: průvodce pro autory, lektory, studenty i začínající redaktory technické literatury. 2. upravené vydání. Praha: Vysoká škola chemicko-technologická v Praze, 2023. ISBN 978-80-7592-232-8. [chemie]

MACHALOVÁ, Tatiana. Akademické psaní pro právníky. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. ISBN 978-80-7380-738-2.

ŠANDEROVÁ, Jadwiga. Jak číst a psát odborný text ve společenských vědách: několik zásad pro začátečníky. Studijní texty. Praha: Sociologické nakladatelství, 2005. ISBN 80-86429-40-7.

ŠIROKÝ, Jan. Psaní a prezentace odborných textů. Praktik. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-340-7.

Odborné psaní: návody krok za krokem

- Baldwin, Ian T., undated. "The Baldwin Formula for Scientific Writing: Writing Papers and Reviews." Accessed 4. 10. 2024. Available from: https://people.clas.ufl.edu/jlichstein/files/Baldwin_Formula_for_writing_a_scientific_paper_and_reviewing_papers.pdf
- Gopen, George D., and Judith A. Swan, 1990. "The Science of Scientific Writing." *American Scientist* 78 (6): 550–58. Available from: https://www.usenix.org/sites/default/files/gopen_and_swan_science_of_scientific_writing.pdf
- Iskander, John K., Sara Beth Wolicki, Rebecca T. Leeb, and Paul Z. Siegel, 2018. "Successful Scientific Writing and Publishing: A Step-by-Step Approach." *Preventing Chronic Disease* 15 (June): E79. Available from: <https://doi.org/10.5888/pcd15.180085>
- O'Connor, Timothy R., and Gerald P. Holmquist, 2009. "Algorithm for Writing a Scientific Manuscript." *Biochemistry and Molecular Biology Education* 37 (6): 344–48. Available from: <https://doi.org/10.1002/bmb.20329>
- Singh, Vikash, and Philipp Mayer, 2014. "Scientific Writing: Strategies and Tools for Students and Advisors." *Biochemistry and Molecular Biology Education* 42 (5): 405–13. Available from: <https://doi.org/10.1002/bmb.20815>
- Turbek, Sheela P., Taylor M. Chock, Kyle Donahue, Caroline A. Havrilla, Angela M. Oliverio, Stephanie K. Polutchko, Lauren G. Shoemaker, and Lara Vimercati, 2016. "Scientific Writing Made Easy: A Step-by-Step Guide to Undergraduate Writing in the Biological Sciences." *The Bulletin of the Ecological Society of America* 97 (4): 417–26. Available from: <https://doi.org/10.1002/bes2.1258>

Příručky odborného psaní v angličtině

- Carter, Matt. *Designing Science Presentations: A Visual Guide to Figures, Papers, Slides, Posters, and More*, Elsevier Science & Technology, 2013.
- Foster, David H. *A concise guide to communication in science and engineering*. Oxford: Oxford University Press, 2017.
- Gastel, Barbara and Robert A. Day. *How to write and publish a scientific paper*. Ninth edition. Cambridge: Cambridge University Press, 2024.
- Glasman-Deal, Hilary. *Science research writing: for native and non-native speakers of English*. Second edition. New Jersey: World Scientific, 2021.
- Lebrun, Jean-Luc. *Scientific Writing 2.0: A Reader And Writer's Guide*, World Scientific Publishing Company, 2011.
- Schimel, Joshua. *Writing Science: How to Write Papers That Get Cited and Proposals That Get Funded*. Oxford: Oxford University Press, 2012.
- Turabian, Kate L. et al. *A manual for writers of research papers, theses, and dissertations: Chicago style for students and researchers*. 9th edition. Chicago guides to writing, editing, and publishing. Chicago: The University of Chicago Press, 2018.
- **Frázová banka University of Manchester:** Manchester Academic Phrasebank

Stylistické tipy: oborově specifické!

Přehlednost

- Jednotná úprava. Struktura textu (šablona). „Zkouška obsahem“.
- Návaznost myšlenek (věty a odstavce). Frázové banky (AJ: Manchester AP).

Upozadění subjektivního hlediska

- Já vs. my. Činný vs. trpný rod. **Emotivní/hodnotící přívlastky vs. kvantifikace.**
Interpunkce!!!

Velký x **kolik měří?** Hlavní x **měřitelný vliv/odhad?**
Obrovsky narostl x **o kolik přesně se zvýšil?**
Velice důležitý faktor x **v čem a jak?**

Stručnost a jasnost

- **Věcnost:** už od názvu. Publikace: počet slov/stran bývá zpravidla omezen.
- **Definice pojmů.** Jednotné užívání termínů.
- **Míra jistoty tvrzení** (modalizace): slovesa, přívlastky, příslovce, uvozovací věty.
- **Podloženost tvrzení:** Citování (2. část workshopu).

Upozadění subjektivity: víc než manýra

- Při srovnání lze konstatovat...
- Pozornost by se měla zaměřit...
- Názory se liší. Kučera (2025) tvrdí, že...
- Vezmeme-li v úvahu i tyto faktory...

- x Když to srovnám, můžu říct...
- x Tady se musím kouknout na...
- x Tak já si myslím tohle, zatímco Kučera je mimo...
- x Když do toho započítám i ty další faktory...

Oddělit vyjádřenou myšlenku od osoby autora =

- odlišit objektivní zdůvodnění od argumentace autoritou i apelu na emoce,
- zobecnit pojem, myšlenkový či experimentální postup.

Další příklad: psychologie

ÚVOD **je definováno** = vyjasnění pojmů

Duševní zdraví je definováno jako „stav pohody, v němž si jedinec naplňuje svůj vlastní potenciál, zvládá běžný životní stres, produktivně a plodně pracuje a přispívá ku prospěchu své komunity“ (WHO, 2014). Duševní zdraví lze také definovat jako nepřítomnost symptomů duševních nemocí, mezi které patří například depresivní poruchy, úzkostné poruchy, poruchy spojené se závislostí na alkoholu atp. (Muntaner et al., 2000).

Duševní nemoci se ve společnosti vyskytují nerovnoměrně a jejich výskyt v populaci se výrazně liší podle sociodemografických i geografických charakteristik. Například u žen nejčastěji převládají úzkostné poruchy (Kuklová et al., 2021) a depresivní poruchy (Arias-de la Torre et al., 2018), naopak duševní poruchy spojené s užíváním alkoholu a drog se častěji vyskytují u mužů a mezi mladšími věkovými skupinami jedinců (Kuklová et al., 2021).

Například

= návaznost + odůvodnění.

Problém výčtu příkladů:
jak moc jsou reprezentativní?

je definováno
lze také definovat
= modalizace,
ale proč přesně je zde
tato druhá možnost zmíněna?

KUKLOVÁ, Marie; LUSTIGOVÁ, Michala. Vliv socioekonomického statusu na výskyt depresivních symptomů v populaci Česka – výsledky EHIS 2019. *Demografie*, 2023, 65.2. Dostupné z: <https://doi.org/10.54694/dem.0318>

Další příklad: psychologie

Metafyzika studu a problém lidské existence

Možností, jak vyložit pradávný příběh o zahradě Eden, je nepochybně řada. Dovolím si postavit svůj přístup na interpretaci, kterou u nás představuje vynikající biblista Jan Heller. V první řadě jde o to, že „rájem“ bychom neměli rozumět nějaké bezuzdné „užívání si“; jde o obraz, jehož smyslem je poukázat na prapůvodní „Boží blízkost, nezkalené obecnství s Bohem...“ (9, s. 14), jemuž se člověk ovšem zpronevěřil, a za toto „odpadnutí“ trvale pyká. Obnovou ráje, návratem do jeho lůna rozumějme tedy obnovu skutečného vztahu člověka a Boha a péči o tento vztah. Pozemskými znaky obratu a opětovného následování je takové chování a jednání člověka, kdy miluje a chválí Boha za vše, co je mu svěřeno, s vděkem o to pečuje, udržuje to a kultivuje. Biblické poselství črtá tedy dramatický protiklad dvou „scénářů“: rajského, tedy dokonalého, v němž nemá

Dovolím si = autorský singulár
bychom neměli = autorský plurál
rozumějme = autorský plurál zahrnující čtenáře

nepochybně = hodnotící příslovce (implicitní apel na autoritu?)

vynikající biblista = hodnotící přívlastek, apel na autoritu

dramatický = hodnotící přívlastek, potenciálně víceznačný:

1. dramatický = hodně velký, vypointovaný, silný
2. dramatický = související s formou dramatu

NESVADBA, Petr. Máme se stydět?. *Psychologie pro praxi*, 2014, 1-2: 111-122. S. 111.

Další příklad odborné stylistiky: chemie

Introduction

In addition... Furthermore = neutrální navázání

Raman spectroscopy has been in the spotlight of the new methods of non-invasive cancer diagnostics for several decades. In addition to potential non-invasiveness, the advantages of the technique include high sensitivity to the biochemical composition of the analyzed tissue and achievable automation.¹ Furthermore, compared to the complementary vibrational technique, infrared (IR) spectroscopy, Raman spectroscopy offers lower sensitivity to the presence of water in the tissue sample, which otherwise strongly absorbs mid-IR radiation and thus overlaps the more valuable signals of other biochemical components contained in the tissue.² These benefits have resulted in the spread of high throughput studies of histological³ or cytological^{4,5} slides that can be effortlessly diagnosed employing methods of machine or deep learning, while reaching high levels of diagnostic accuracy, some of which are even on the verge of translation into the clinical environment.⁶

The ultimate aim in this field, however, is to recognize tissue pathologies in real time, and moreover, without the need for invasive sampling. This goal can be achieved with the implementation of fiber-optic devices – such an approach might accelerate the diagnostic

more valuable, effortlessly, ultimate = hodnotící přívlastky

Další příklady: humanitní obory

Dvě desítky let, které uplynuly od doby kdy se autor těchto řádků na stránkách ČČH poprvé věnoval desátkovým údajům Kosmovy kroniky,¹ snad mohou být důvodem znovu k problematice obrátit pozornost a ptát se, zda její poznání se nějak

1 Pavel BOLINA, *Příspěvek k interpretaci Kosmových desátkových údajů (K 880. výročí úmrtí kronikáře)*, ČČH 103, 2005, č. 4, s. 828–860.

123 | 2025

403

Pavel Bolina

posunulo, zvláště když výročí Kosmova úmrtí se zakulatilo na celých 900 let a k desátkové problematice se v mezidobí vyjádřilo několik na středověk zaměřených autorů.² Je to pochopitelné, neboť desátky, o nichž se mluví již v Bibli a které v různé podobě znali obyvatelé většiny starověkých říší,³ se staly jedním z pilířů ekonomiky raně středověkých států. Problematika desátků se projednávala a uzákonila roku 585 na třetím koncilu v burgundském Mâconu,⁴ ale hlavní zásluhy při prosazování církevního desátku⁵ měli vládci Francké říše a z nich zvláště Karel Veliký, jenž z jeho vybírání učinil jeden z atributů podmaňování Sasů a dalších obyvatel východního pomezí Říše.⁶

autor těchto řádků = upozadění subjektivity (x já)
snad mohou být důvodem = modalizace tvrzení, vzbuzuje očekávání důvodů (= odkaz 2)

BOLINA, Pavel, 2025. Problematika desátků v raně středověkých Čechách. *Český časopis historický*. Online. **2025**(3), 403–423 [vid. 2026-01-26]. ISSN 0862-6111 (Print); 2570-9208 (On-line). Dostupné z: <https://asjournals.lib.cas.cz/Ceskycasopishistoricky/article/uuid:2153c2b0-e24e-4cc1-8dd2-a8ef974b7438/pdf?lang=cs>

Je to pochopitelné = návaznost + zdůvodnění
desátky se staly jedním z pilířů = jednoznačné tvrzení (jistota) – odkaz?
hlavní zásluhy = hodnocení – odkaz?

Zdroje: užití cizích myšlenek a materiálů

- ☐ Za jakých podmínek a jakým způsobem smím použít cizí dílo?
 - Autorský zákon č. 121/2000 Sb., ale i další legislativa. NTK průvodce Licence Creative Commons (CC-BY).

- ☐ Potřebuji **formální (písemné) svolení** k užití? Pokud ano:
 - Jak ho získám? **Jak dlouho** mi to bude trvat a budu muset za užití **zaplatit**?

- ☐ **Užití musím vždy přiznat. Jak?**
 - Citace. Předepsaný text poděkování (Acknowledgment).
 - **Výtvory AI**: Kdo je vlastně autor? Jsou dílem mým, nebo cizím?

Zdroje: užití cizího díla

Více se dozvíte ve volně dostupné, přehledné příručce:

DIBUSZOVÁ, Eva, MUROŇOVÁ, Lenka, STEKLÁ, Zuzana, JIRÁT, Jiří, VRŠNÍKOVÁ, Šárka, HLAVICA, Marek, PROKEŠ, Martin, VOJTÍŠKOVÁ, Terezie and SEKYROVÁ, Kristýna, 2021. Průvodce legálním užíváním obrazových a jiných netextových zdrojů. První elektronické. Praha: VŠCHT Praha. ISBN 978-80-7592-115-4.

Kde se dozvím víc o odborném psaní?

Závěrečné práce

NTK Webinář Tipy pro psaní

24. 3. 2026

Publikování článku

NTK Webinář My First Scientific Article

25. 3. 2026

Příručka NTK pro psaní odborných prací

Metody výzkumu pro prvobadatele:
příručka pro střední školy

Volně přístupná ke stažení na
<https://doi.org/10.48813/a7gp-6k94>

Cíle workshopu

Ted' už byste měli chápat důležitost:

- ❑ **účelu komunikace** při odborném psaní: Proč a pro koho píšu? => Co píšu?
- ❑ **oborových zvyklostí**: Jaký typ textu píšu? => Jakou má v mém oboru zavedenou formu?
- ❑ základních **stylistických charakteristik** odborného textu a
- ❑ „**příběhu**“ (hlubší struktury) v pozadí většiny odborné komunikace:
Již poznané přebírám a přiznávám. => Přidávám a dokládám nové. => Shrnuji a naznačuji další směr.

Přehled literatury
Citace

Výzkum
Sběr a prezentace dat
Nové metody
Nové rozборы, argumenty

Diskuse, závěry
Žádost o zpětnou vazbu

Webináře LS 2026

Konzultace

Online průvodci

Nevíte si rady? Kontakt: info@techlib.cz